

JUKKA KAUPPINEN

PUIJON TUTKIMUSTA JA SUOJELUA

Merkintöjä maisemasta, metsästä ja linnuista

Johan Fridolf Weurlander: "Maisema Kuopiosta" (1887)

PUIJO – HISTORIAA

Kun on kysymys Puijosta, on paikallaan puhua
maisemasta, metsästä, linnuista

Tutkimusta ja suojelua

– tutkimus on liittynyt läheisesti maankäyttöön
ja suojelutavoitteisiin

Tässä kerrataan Puijon historiaa
lähinnä museodokumenttien varassa
ja painotetaan varhaisia vaiheita.

Puijon maisema ja alueellinen näkökulma

Ferdinand von Wright: "Näköala Puijolta" (1855)

I. K. Inha (1893)

Maisemapanoraamana ja näköalapaikkana Puijo oli kuopiolaisten suosiossa jo ainakin 1800-luvun alussa, ja pian Puijolla oli laajemmin tunnustettu kansallismaiseman arvo. Kaukomaisemia ihailtiin yli metsien kauas ja tunnustettiin Kallaveden seudun ainutlaatuinen maisemamosaiikki, panoraama ”suarinesj ja salaminesj”.

Maisemaa avaava puinen näkötorni valmistui 1856, J. V. Strömbergin suunnittelema kivinen torni 1906.

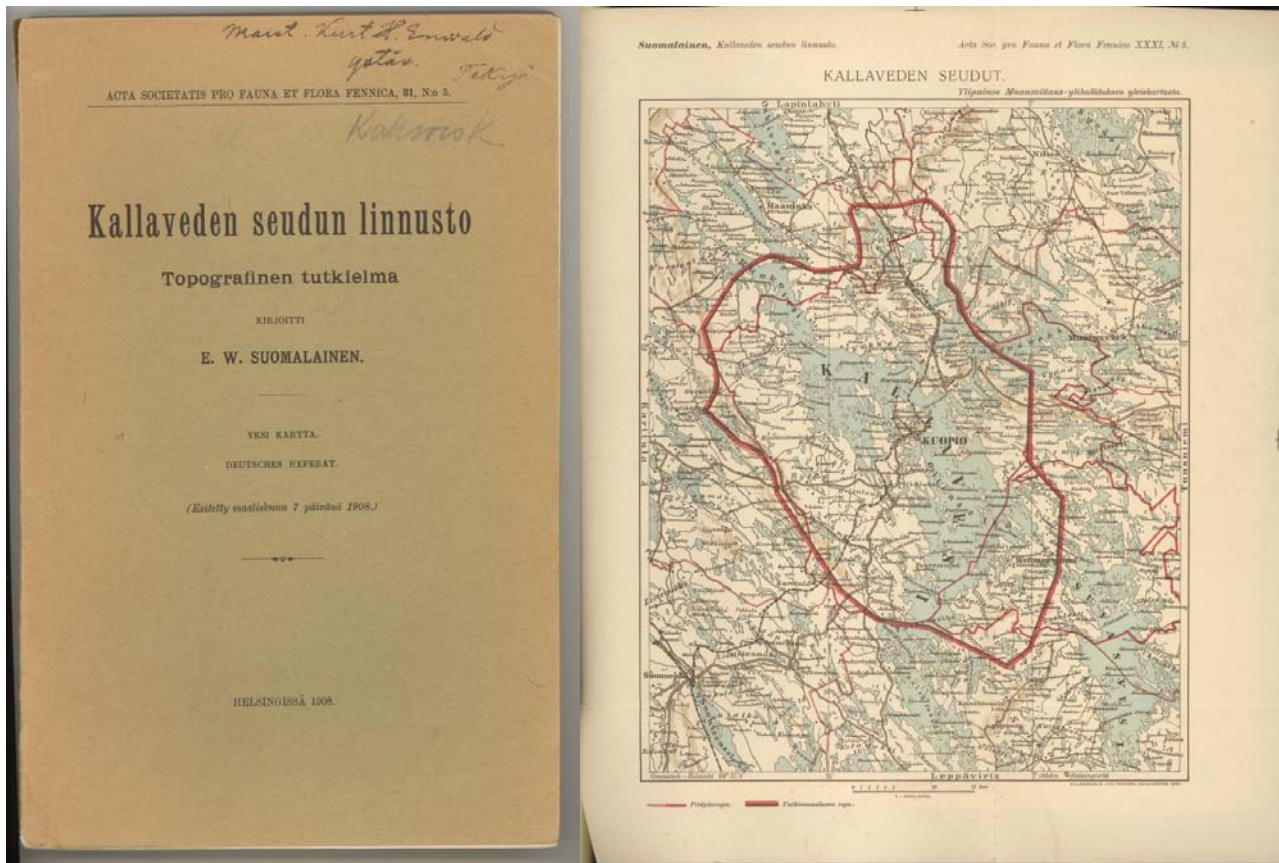
Ensimmäisiä todisteita Puijon maisemallisesta arvosta ja metsäkuvasta olivat realistiset maisemamaalaukset ja valokuvat. Niistä ovat tunnettuja Ferdinand von Wrightin ”*Näköala Puijolta*” (1855) ja Kallaveden suunnasta kaupunkia ja Puijoa avaava Johan Fridolf Weurlanderin ”*Maisema Kuopiosta*” (1887). Valokuvaaja I. K. Inha valokuvasi metsä- ja järvipanoraamaa osakuvina vuonna 1893 ja Johan Ferdrik Tuhkanen maalasi avaran näkymän ”*Näköala Puijolta*” (1909).

Nämä maalaukset ja dokumentit paljastavat Puijon muodokkaan selänteen, sieltä avautuvat kaukomaisemat ja havumetsän, jossa kuusi on valta-asemassa.

Kuopiolaiset luonnonystävät – ennen muuta Kuopion Luonnon Ystävien Yhdistys – ovat pitäneet Puijoa esillä, vaalineet sitä ja kantaneet huolta sen tulevaisuudesta, niin maisemasta kuin metsistäkin. Ensimmäisiä mainintoja Puijon maisemasta on kirjattu KLYY:n pöytäkirjoihin vuoden 1900 alussa. Tuolloin oli puhe suurista Barsokewitschin valokuvista, niiden joukossa näköala Puijolta.

Maisema ymmärrettiin sekä esteettisestä että maisemaekologisesta näkökulmasta, alue-ekologisena tekijänä. Puijon näköala avasi konkreettisesti maaston muodot, geomorfologian ja elinympäristöjen mosaiikin. Näkymä oli kuin maisema- ja alue-ekologian paras oppikirja, joka puhutti, innoitti ja haastoi. Ei liene sattumaa, että E. W. Suomalaisen urauurtava teos ”Kallaveden seudun linnusto” (1908) oli alue-ekologisesti painottunut.

E. W. Suomalaisen teos ”Kallaveden seudun linnusto” (1908) alue-ekologisesti painottunut

Miten Puijon näkymää voisi hahmotella jotenkin fyysisesti – tätä kysymystä kuopiolaiset luonnontutkijat pohtivat sata vuotta sitten

Biologi ja lehtori E. W. Suomalainen selitti linnuston alueellisia eroja elinympäristötekijöillä. Puijo oli keskipiste, ja Kallaveden seutu ulottui sieltä 15-30 kilometriä eri suuntiin.

Käsitys Puijon näkymästä ja Kallaveden seudusta johti suorastaan tieteelliseen väittelyyn.

E. W. Suomalainen jakoi teoksessaan ”Kallaveden seudun linnusto” alueen erilaisiin kokonaisuuksiin. Tämän mukaisesti luonnon eliöiden jakautumisessa on varmaankin alueellisia eroja, Suomalainen päätteli.

Toinen kuopiolainen, lehtori ja museomies Benjamin Ståhlberg kritisoi Suomalaisen alueellista näkökulmaa ja piti sitä kapeana – hän totesi, että se ei ole ”sen laajempi, kuin että kiipeämällä poutaisena päivänä kuulun Puijon torniin voi saada siitä kokonaiskuvan.” Siis yhtä ja samaa vettä ja metsää?

Suomalainen vastasi, että ”Puijon tornista katsoen” alue voi näyttää hyvinkin samanlaiselta, vaan jokainen, joka lähemmin tuntee eri seudut, huomaa niissä eroavaisuuksia. Suomalainen puolusteli topograafista näkemystä, jonka mukaisesti hän oli jakanut alueen ”fyysillis-maantieteellisiin seutuihin”.

Ståhlberg siis tarkasteli maisemaa kokonaisuutena, Suomalainen lienee ajatellut sitä sekä kokonaisuuksina että laikkujen mosaiikkina. Nyt voisimme ilmaista asian vaikkapa näin: Puulajisuhteiltaan ja ikärakenteeltaan vaihtelevat metsäkuviot luonnehtivat seudullista monimuotoisuutta: kaskimäkien värittämät lehtimetsät, rehevät lehdot, tuoreiden rinnemetsien kuusikot ja kuivemmat kalliomänniköt.

Molempien näkemys oli perustellen oikeaan osunut. Yksinkertaistaen, toinen katsoi tornista, toinen kipusi viljellystä laaksosta metsään luetellen mitä missäkin näkyy ja kuuluu.

Puijon näkyväisyysviiva

Puijon maisemaan ja panoraamaan tutustuttiin monipuolisesti perehtyen. Puijokuvaa ei sopinut kohdella miten vain, asiantuntemattomasti. Lehtori Paavo Nederström näytti keväällä 1932 karttaa, johon oli merkitty näkyväisyys Puijolta. Kartta oli julkaistu Matkailija-yhdistyksen toimesta. Nederströmin mielestä näkyväisyysviiva kartalla oli merkitty väärin. Mainitun viivan pitäisi kulkea mäkien korkeimpien kohtien kautta.

Johan Fredrik Tuhkanen: "Näköala Puijolta" (1909)

Maiseman eheyttä puolustettu

Puijon näköalaa on puolustettu tuon tuosta, lähinnä rakentamisen ja metsänhakkuiden paineilta. Vuoden 1927 lopulla havaittiin, että Puijolle suunniteltu uusi "hiihtotorni" ei jääkään, ennakkotiedoista poiketen, näkötorresta katsoen metsän peittoon. Kaupunginvaltuustolle päätettiin esittää, että *"ennen uuden tornin rakentamista harkittaisiin, eikö sen paikkaa siirtämällä tahi konstruoimalla tornin yläosa kesäksi alaslaskettavaksi, voitaisi saada torni puiden suojaan, ettei Puijon kuulua näköalaa juuri silloin raiskattaisi, kun ollaan pääsemässä pitkällisten ponnistusten päämääriin, Puijon rauhoitukseen"*.

Asiaan palattiin marraskuussa 1928, juuri kun luonnonsuojelualue oli saanut lain voiman. Luonnonsuojeluvalvoja oli näet tiedustellut maaherralta mäkitornin rakentamisesta ja tämä puolestaan pyysi Luonnon Ystävien Yhdistyksen lausuntoa.

Vastauksena ilmoitettiin, että alueelle tehdyllä retkellä oli todettu, että Puijon näköala on Niuvanniemen puolella suksitornin rakentamisen vuoksi pilaantunut.

Toukokuun lopulla 1929 Luonnon Ystävät pitivät kokousta Puijon matkailumajassa. Pöytäkirjan mukaan ”*Aluksi käytiin tornissa ihailemassa Puijon näköalaa ja suremassa suksimäkitornin maiseman pilaavaa vaikutusta. Myös valokuvailtiin.*”

Puijon hyppymäki maisemallisena tekijänä oli esillä jälleen vuosina 1947 ja 1948 – suunnitelmissa oli nyt Puijon suurmäki. Tarvittaisiin luonnonsuojeluvälvoja Kalliolan apua. Kalliola totesi tosiasian: suurmäki rakennetaan, mutta hän toivoo, ettei se pilaa Puijon luonnonsuojelualan luonnetta.

Hakkuut – metsänpuhdistustyöt, niin kuin usein sanottiin – puhuttivat toistuvasti, niin myös syksyllä 1956. Tällöin kaavailtiin sellaista näkötornia, josta näkymät avautuisivat eri suuntiin niin, ettei hakkuita tarvitsisi toimittaa. Lisäksi esitettiin, että Antikkalan pellot tulisi ostaa kaupungille.

Joskus puututtiin pieniinkin esteettisiin kysymyksiin, joka todistaa sen pieteetin, millä Puijota lähestyttiin. Yksi esimerkki on vuoden 1937 alussa esitetty ajatus Puijolle sopivasta lintulaudasta, jonka Puijon majan lisärakennuksen piirtänyt arkkitehti Ekomaa voisi laatia tyyliin sopivaksi.

Eikä tämä asia jäänyt pelkäksi ajatukseksi. Pian esiteltiin ”skitsi” Puijolle asetettavasta linturuokintalaudasta.

Metsää, metsän suojelua

KLYY:n pöytäkirjaan Puijon luonnonsuojelualueen perustamishanke on kirjattu (19.2.1925) seuraavasti:

”Puheenjohtaja esitti läänimme maaherra G. Ignatiuksen sanomalehdissä julkaiseman ehdotuksen Puijon muodostamiseksi luonnonpuistoksi siten, että seurakunnat lahjoittaisivat sen Savon kansalle. Omasta puolestaan piti yhdistys mainittua ehdotusta erittäin kannatettavana ja Puijon kohtalon parhaana ratkaisuna.”

Pujo-rauhoidusasia oli esillä lääninhallituksen kokouksessa 14.5.1925. KLYY:n kokouspöytäkirjassa mainitaan ”Puijon kohtalosta” 22.10. 1925: kirkkovaltuustoissa asia on saanut huonon kohtelun osakseen. Yhteinen toimikunta voisi ajaa tarmokkaasti ”Puijon rauhoituskysymyksen onnelliseen loppuun saattamiseksi”.

Lopulta rahatoimikamari esitti komiteaa tekemään valtuustolle lopullisen ehdotuksen rauhoituksesta.

Rauhoitus saatiin, mutta Puijon luonnonvartiotoiminta ei suinkaan tähän päättynyt. Hakkuut luonnonsuojelualueella tulivat näet heti esille. Tästä on dokumentti (18.10.1928): Merkittiin mielihyvin pöytäkirjaan, että Puijo on saatu luonnonsuojelualueeksi, mutta mielihyvää vähensivät ne tiedot, joita saatiin kuulla Puijon tornin juurella aloitetusta metsänraiskaamisesta ja suksimäkitornin perin huonosta sijoittamisesta pilaamaan näköalatornista Niuvanniemen puolelle avautuvaa näköalaa. Yhdistys päätti tehdä kävelyretken Puijolle.

Oli epäselvyyttä, miten metsän suojelu ja puistomainen hoito Puijolla voitaisiin oikein toteuttaa. Pelisäännöt olivat auki, kunnes metsäkoulunjohtaja Arvid Borg teki ehdotuksen Puijon luonnonsuojelualueen hoitosuunnitelmaksi. Tätä Luonnon Ystävät kannattivat (10.1.1929), mutta ehdottivat lisäksi pientä nurkkausta kokonaan rauhoitettavaksi, jotta pikkulinnuille jäisi pesimipaikkoja.

Asiaan palattiin seuraavissa kokouksissa: Hiihtomäen vuoksi tehtyä hakkuuta ei pidetty sopivana; myös alueella tavattavat kulkukissat toivottiin lähetettävän paremmille metsästyksmaille.

Hoitosuunnitelman toteuttamisesta oli varsin erilaisia näkemyksiä. Lehtori Kurt H. Enwald kertoi (17.10.1929) saaneensa tietää, että Puijon rauhoitusalueelta tulee kaupungin toimesta kaadettavaksi yli 1000 puuta ja Puijon metsän ”puhdistusta” varten on kaupunki myöntänyt 83 000 mk.

Asiasta Keskusteltiin monipuolisesti, ja Luonnon Ystävien mielestä moinen ”puhdistus” ei ole luonnonsuojeluasetuksen hengen mukaista. Arveltiin, että kenties maaherran puoleen kääntymisellä olisi jotakin vaikutusta asiaan. Päätettiin jälleen tehdä kävelyretki Puijolle, jonka jälkeen ”lausuttiin ankaria sanoja Puijon metsän puhdistuksen johdosta”.

Keskustelu jatkui, ja tällöin ehdotettiin julkaistavaksi kirja, jossa objektiivisesti selostettaisiin Puijon koko rauhoitusasia ja esitettäisiin asiasta syntyneet asiakirjat.

Myös luonnonystävien keskuudessa oli erilaisia näkemyksiä Puijon soveltuvuudesta luonnonsuojelutarkoituksiin. Luonnontuntija, kamreeri J. B. Jauhiainen kirjoitti sanomalehteen artikkelin ”Puijoko luonnonsuojelualue?”

Kirjoittaja epäili, ettei Puijosta voi saada oikeata luonnonsuojelualueetta, ja hän ehdotti siihen Toivalan Potkunsaarta, joka oli kutakuinkin koskematon. Tietävästi myös kaupungin taloudenhoitaja oli tehnyt kaupunginhallitukselle esityksen, että Neulamäeltä erotettaisiin alue koskemattomaksi luonnonpuistoksi. Ja aina parempi, jos kaupunki haluaisi rauhoittaa molemmat alueet. Näin puhuttiin vuoden 1930 alussa, pian sen jälkeen, kun Puijon luonnonsuojelualue oli perustettu. Epäileviä Tuomaita riitti – syynä oli tietävästi epätietoisuus rauhoituksen luonteesta.

Välillä keskusteltiin Puijon kissoista: mitä olisi tehtävä kissojen hävittämiseksi Puijon luonnonsuojelualueen läheisyydessä. ”Eräälläkin neidillä kerrottiin siellä olevan 19 kissaa.” Sitten taas, 1940-luvun alussa, Puijon lehtipuut puhuttivat. Niitä oltiin hakkaamassa haloiksi.

Valtion luonnonsuojeluvalvoja Reino Kalliola ilmoitti kirjeessä (5.3.1942) ne ehdot, ”joilla hän on antanut kaupungille luvan hakata kuivia puita ja leppiä haloiksi Puijon luonnonsuojelualueelta sekä kehoittaa yhdistystä valvomaan Kuopion kaupungin luonnonsuojelulautakunnan ominaisuudessa, että hakkuu tapahtuu ehtojen puitteissa”. Asiasta päätettiin keskustella kaupungin metsänhoitajan kanssa.

Suojelua, vastuuta, valvontaa, ”diplomatiaa”...

Hakkuiden lisäksi luonnon omat voimat puuttuivat silloin tällöin voimakkaasti Puijon metsien tilaan. Kevättalvella 1948 tykkylumen vauriot puhuttivat. Mitä tehdä? Asia otetaan esille luonnonsuojeluvalvojan vieraillessa täällä.

Samana keväänä kaupunki ryhtyi Puijolla hakkuisiin jo ennen luonnonsuojeluvalvojan maastokatselmusta. Kaadettavien puiden leimaus oli tehty pilkottamalla. Monet leimatuista puista olivat terveitä.

Hakkuita Puijon suojelualueella

Kurt H. Enwald tarkastelee tykkylumen aiheuttamia jälkiä luonnonsuojelualueella kevättalvella 1948.

Ehkä varttuneista lahokuusista voisi olla hyötyä kuitenkin toisin tavoin, ajateltiin. Kun Puijolta kaadetaan lahoja kuusia, niistä saataisiin pönttöjä telkille ja pikkulinnuille. Metsänhoitaja Hilden ehdotti keväällä 1954, että asiassa lähestyttäisiin kaupungin metsänhoitajaa.

Hakkuut ovat siis olleet tuon tuosta esillä. Tämä selittää Puijon lahopuiden – erityisesti ikääntyvien lahopuiden – vähyyden.

Luonnon Ystävät ja luonnonsuojeluvalvoja valvoivat ja pyrkivät vaikuttamaan luonnonsuojelualueen kohteluun. Mainittakoon vielä syksyn 1955 kirjelmointi alueen tulevaisuuden suunnitelmista ja hyväksikäytöstä. Ainakin autokilpailujen järjestämistä pidettiin ”ikävänä”.

Luontohavainnointi, systemaattista tutkimusta, suojelututkimusta

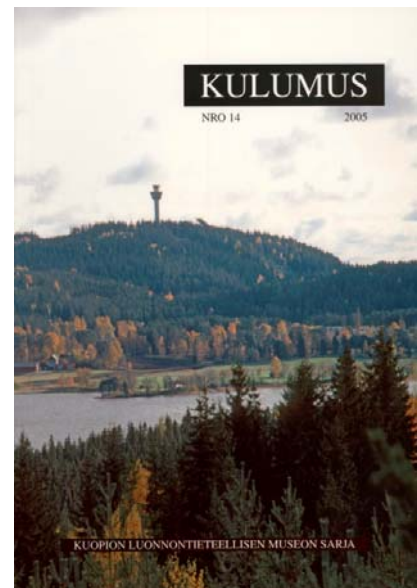
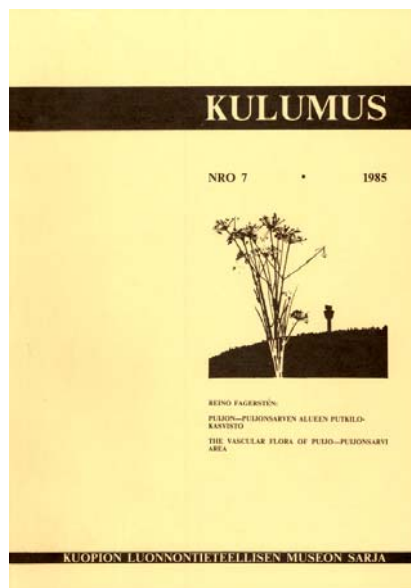
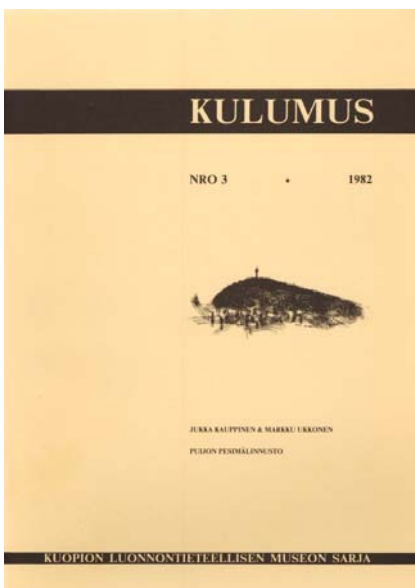
Puijon luontohavainnointi on ollut aluksi yksittäisten eliölaajien kirjaamista, luonnon tarkkailua ja eräänlaista varhaista luonnonvartiotoimintaa. Tehtiin kävelyretkiä, ihailtiin maisemia ja metsiä. Tehtiin myös tarkastuskäyntejä, katselmuksia, ettei maisemaa ja metsää kohdeltaisi sopimattomasti.

Kuitenkin jo 1800-luvun puolivälissä tehtiin Puijolle eliölaajien esiintymistä koskevia floristisia ja faunistisia retkeilyjä. Asialla olivat usein täältä opin tielle lähteneet luonnontutkijat. Kasvihavainnointia ja –näytteitä kokosivat 1800-luvun puolella ainakin Edvin Nylander, A. J. Mela, O. A. F. Lönnbohm ja Juho Pekkarinen.

Suojelu- ja hoitotavoitteita palveleva Puijon tutkimus- ja selvitystyö käynnistyi 1970-luvulla.

Tutkimukset ja erilaiset selvitykset ovat olleet kiinteä osa maankäyttöä ja suojelusuunnittelua

- kasvillisuus, linnut, putkilokasvit, sammalat...
 kovakuoriaiset, sienet
 puuston inventoinnit, liito-oravat, lepakot...

PUIJON JA KARHONSAAREN LEPAKKOKARTOITUS

Petteri Vihervaara ja Teemu Virtanen
Kuopio 2006

Kartta 2. Puijon seelänteen tutkimusreitit 1-4 (vihreä kalkkoviiva) sekä havainnot kaikista kolmelta kartoituskerralta. Luonnonsuojelualueet on merkitty kartalle harmaalla viivalla ja lepäkoiden merkittävät ruokailualueet on rajattu punaisella. 5.7. pidetyn yleisöretken havainnot on merkitty kartalle vihreillä symboleilla. Yleisöhavainto korvayökköstä näkyy kartan vasemmassa alakulmassa.

POHJOIS-SAVON YMPÄRISTÖKESKUKSEN
RAPORTTEJA 5 | 2007

Puijon Natura-2000 alueen hoito- ja käyttösuunnitelma

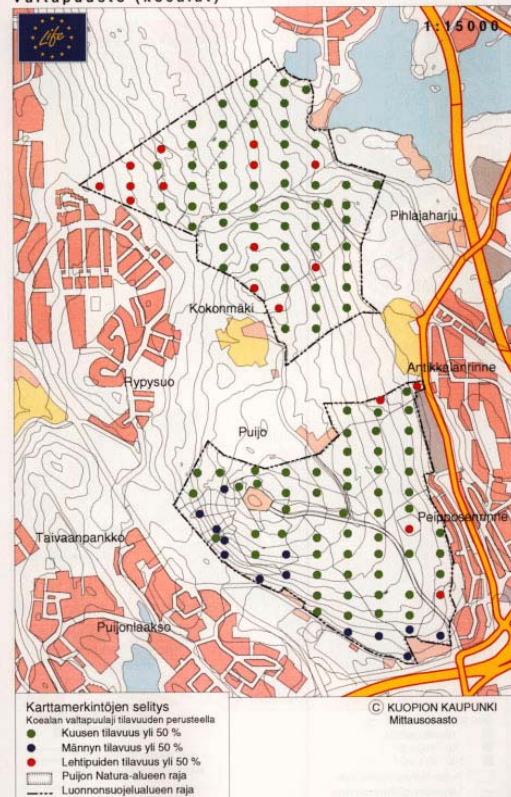
Jari Kärkkäinen ja Anne Grönlund (toim.)

Pohjois-Savon ympäristökeskus

Valtapuusto (koealat)

LIITE 11/2

Puijon kasvistollinen tietämys alkaa vuodelta 1852

Edvin Nylander, Anders Chydenius ja Andreas Krank kulkivat Savon retkellään myös Kuopion seudulla. Puijolta he mainitsevat suoninahkajäkälän (*Peltigera venosa*).

Kuopiolainen A. J. Mela tallensi havaintoja ja näytteitä jo kouluvuosinaan Kuopion seudulla. Puijolta on lehtomatara (*Galium triflorum*) vuodelta 1864.

Lönbohm, joka asui aivan Puijon kainalossa, havainnoi kasveja, lintuja ja muuta luontoa lähinnä kävelyretkillään. Juho Pekkarinen, tunnettu keltanotutkija, liikkui innokkaasti Puijolla, erityisesti Konttilan suunnalla. Hänen tiedetään keränneen ja tunnustaneen Puijolta jopa 43 keltanolajia.

Puijon linnustohavainnot alkoivat karttua niin ikään 1850-luvulla

Ensimmäinen kirjattu tieto lienee A. J. Melan löytämä rautiaisen pesä (1858).

Melan lisäksi lintuja tarkkailivat 1800-1900-lukujen vaihteessa ennen muuta Benjamin Ståhlberg ja E. W. Suomalainen.

A. J. Mela

O. A. F. Lönbohm

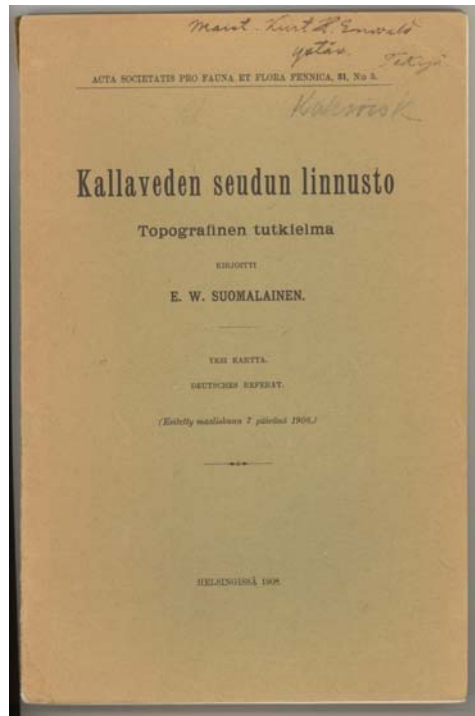

Benjamin Ståhlberg

E. W. Suomalainen

Linnunlaulua – paluu Puijon metsään E. W. Suomalaisen ja muiden luonnonystävien opastuksessa

E. W. Suomalainen on koonnut varhaisia lintutietoja julkaisuunsa Kallaveden seudun linnusto (1908), ja joukossa on myös lukuisia havaintoja Puijolta. Hänen Kallaveden seudun aluejaossaan on omana lukuna ”Kuopionniemi ja Toivala”. Elinympäristötekijöistä mainitaan yleisesti, että Puijolla tavataan erityisesti kuusi- ja sekametsää.

Puijon linnusto poikkeaa ympäristöstään Suomalaisen mukaan siinä, että esim. kanalinnut ovat harvinaisia – oikeastaan vain pyitä pesii.

Petolintuja ei tavata koko Kuopionniemellä juuri lainkaan, Suomalainen totesi. Kuitenkin hän mainitsi varpushaukan tunnetuimpien pesimispaikkojen joukossa Puijon. Myös huuhekajan hän sanoi pesineen 1903 ”Puijon takalistolla”. Lisäksi varpuspöllö lienee pesinyt seudulla ainakin 1870.

Suomalainen vetää johtopäätöksen, että koko Kallaveden seudun linnusto ”lähenee enemmän etelä- kuin pohjois-suomalaista”.

Poimintoja Puijon varhaisista lintuhavainnoista:

Varhaisin lintutieto koskee yllättäen rautiaista, joka oli tuolloin harvinainen ja varsin tuntematon laji. Pesän, jossa oli kuusi munaa, A. J. Mela ja Josua Weisell löysivät tiheästä kuusipensaasta Puijonmäellä 12.6.1858. Munat ovat Kuopion luonnontieteellisessä museossa Melan munakokoelmassa, ja päivämäärä on 14.6.1860.

Jauhiaisen antaman tiedon mukaan naarasrautiainen ammuttiin 14.5. ja koiras 20.5. 1885.

- Sinirinta on A. J. Melan mukaan esiintynyt kesäkuun lopulla 1862 Puijolla kanervikossa. Suomalainen mainitsee Julius von Wrightin käsityksen mukaan lajin pesivänkin seudulla, mutta hän lisää: ”minusta tämä on sangen vähän luultavaa”.

- Pyrstötiaisen A. J. Mela on löytänyt Puijolta kesäkuussa 1864.

- Hippiäisen pesä on Puijolta Lindforsin kokoelmassa vuodelta 1873. E. W. Suomalainen löysi itse tyhjän hippiäisen pesän 1898, ja siitä on kuvaus: ”Se oli korkeanpuoleisen kuusen puolivälin yläpuolella, noin 15 m korkeudella maasta, tuuhean oksalehvän päässä lehvien alla, somasti hienoista heinistä, sammalista, naavasta, hämähäkin verkosta ja koivun helpeistä kudottu. Sisäpuolelta pehmeillä höyhenillä ja pajunkarvoilla verhottu.”

- Järripeipon pesän Jalkanen on löytänyt 1883.

- ”Vanahapiika” – nykyiseltä nimeltään käenpiika – oli pesinyt 1898 ja 1900 Puijon rinteen ontossa koivussa.

- Tilhen sanotaan pesineen Kallaveden seudulla paikkapaikoin synkissä kuusimetsissä, muun muassa Puijon pohjoisrinteellä. Suomalainen on havainnut lajin kesäkuussa 1899, 1900 ja 1901. Poikalinnun hän ampui elokuun alussa 1901

- Sirittäjähavainnot on Puijon etelärinteeltä ja Julkulasta kesäkuulta 1905.

- Peukaloisesta Suomalainen mainitsee: ”Retkilläni keväisin (esim. touko- ja kesäkuulla 1905 ja 1906) olen tavannut peukaloista sangen usein, erittäinkin Puijolla, Laivonsaarella ja Neulamäellä, tavallisesti pienen vesipaikan lähellä.”

E. W. Suomalaisen aikaan sinitäinen ja kuusitiäinen olivat harvinaisuuksia, jotka tuskin pesivät Puijolla.

Suomalaisen faunistisen tutkielman jälkeen havainnointi Puijolla ei ollut kovin säännöllistä, joskin havainnointia kirjattiin jonkin verran, ensisijassa KLYY:n pöytäkirjoihin.

Lönbohmin lintuhavainnointia:

Tarkastaja Lönbohm huomautti (12.1.1921), ettei ole Puijolla tavannut käpylintuja kuten tavallisesti. Sen sijaan hän ilmoitti (24.11.1921) havainneensa paljon hippiaisiä Puijon rinteellä ja (8.12.1921) pikkutikan työskennelleen viikkokauden samassa aidanseipäessä Puijon rinteellä.

Lönbohmin mökillä Puijonrinteellä (1923) pesi käenpiika: neljä yksilöä oli tapellut pöntön suulla (niistä ehkä 1 naaras ja 3 koirasta).

Kolopesijät

Kololinnut ja niiden pesimismahdollisuudet ovat olleet erityisen huomion kohteena. Ne pyrittiin alun alkaen ottamaan huomioon Puijon metsän suojelussa ja erityisesti luonnonvaraisen aarnialueen perustamisessa.

Kurt H. Enwald teki kevättalvella 1930 kirjallisuuteen ja tiedonantoihin perustuvaa luetteloa niistä linnuista, jotka voisivat pesiä Puijon luonnonsuojelualueella ja sen ympäristössä. Niitä kertyi 52 lajia. Hän toivoi, että alueella pesisivät pönttöihin kottarainen, leppälintu, mustankirjava paarmalintu, talitiainen, hömö- ja töyhtötiainen, puukiipijä, käenpiika ja harmaa paarmalintu.

Pönttöjä mainittiin ripustetun vuonna 1927 kaupungin puistoihin parinkymmenen vuoden aikana noin 600 kappaletta. Niitä vietiin myös Puijolle.

Aina linnut ja pöntöt eivät ole saaneet olla rauhassa

Vuonna 1962 kerrottiin, että muutamat Puijonsarven pojat olivat tehneet alkukesällä järjestelmällistä työtä hävittämällä lukuisia lintujen pönttöjä. Pojat joutuivat kuitenkin kiinni ja poliisin puhutteluun. Opettajansa toimesta he joutuivat tenttimään T. Branderin oppaan ”Ohjeita lintujen suojelemiseksi”.

Tästä lähetettiin tieto tohtori Branderille, ja hän oli antanut uutisen Hämeen Sanomiin ja Aamulehteen.

Lintujen suojeleminen oli nostettu jälleen keskeisesti esille.

PUIJON PESIMÄLINNUSTO

Lajimäärä:

Enwaldin (1930) arvio:

- Luonnonsuojelualueella ja sen ympäristössä **52** lajia

Kauppinen & Ukkonen (1982):

- Luonnonsuojelualueella 1975 reviirikartoituksessa **30** lajia.

- Koko Puijon selänteellä 1981 linjalaskennassa **55** lajia.
Kaikkiaan tavattiin **65** lajia (niistä ilmeisesti 9-12 lajia ei pesinyt)

Vauhkonen (2003):

- Koko Puijon selänteellä 2003 linjalaskennassa **65** lajia

PUIJON PESIMÄLINNUSTO

Lajisto- ja runsausmuutoksia:

Uusia tulokkaita ja runsastuneita lajeja (nykyiset parimäärät yleensä noin 10-30 paria):

rautiainen, viherpeippo, punavarpuen,
kuusitiainen, sinitäinen,
mustarastas, mustapääkerttu,
peukaloinen, sirittäjä,
 vähälukuisena *idänuunilintu* (1970 lähtien), *pikkusieppo*

Eteläinen ja kaakkoinen lajistoaines n. 50 % lajeista.

Puijo ollut merkittävä harvinaisten, eteläisten lajien sillanpääasema, lehtojen ja vanhojen metsien lajiston suosiossa (rinnekuusikot)

Muuta (vaateliasta) metsälajistoa, parimääräarvio 2003:

varpushaukka (1), *käki* (n. 5), *palokärki* (2), *pohjantikka* (4), *tilhi* (1),
leppälintu (5), *kulorastas* (2), *tiltalti* (9), *puukiipijä* (30)

Pesivät parimäärät ja linnuston rakenne

**Linnuston tiheys (paria neliökilometriä kohti)
Koko Puijon selänne,
linjalaskentamenetelmä**

Vuonna 1981, noin **300** paria neliökilometriä kohti
(Kauppinen & Ukkonen 1982)

Vuonna 2003, noin **330** paria neliökilometriä kohti
(Vauhkonen 2003)

Runsaimmat lajit ja osuus (%) yhteisparimäärästä:

	1981	2003
<i>peippo</i>	(25)	(35)
<i>pajulintu</i>	(17)	(13)
<i>punakylkirastas</i>	(7)	(6)
<i>hippiäinen</i>	(7)	(6)
<i>harmaasieppo</i>	(4)	(3)
<i>punarinta</i>	(3)	(3)
<i>vihervarpunen</i>	(3)	(3)
<i>räkättirastas</i>	(3)	(5)
<i>lehtokerttu</i>	(3)	(2)
<i>talitiainen</i>	(3)	(3)

Kololintujen tiheys:

34 paria/km ²	41 paria/km ²
(11 %)	(12 %)

- vanhojen lehtipuiden ja kolopuiden vähyys; tilanne paranemassa

Vanha luonnonsuojelualue, reviirikartoitus

200 paria (noin 320 paria neliökilometriä kohti) vuonna 1975
(Kauppinen & Ukkonen 1982)

Runsaimpien lajien parimäärät (ja paria neliökilometriä kohti)

<i>peippo</i>	74	(119)
<i>pajulintu</i>	30	(48)
<i>punakylkirastas</i>	23	(37)
<i>räkättirastas</i>	10	(16)

- Esiintymisen tihentymä lehdoissa ja lehtomaisissa metsissä (ks. kartat)
- Kololintujen tiheys 42 paria neliökilometriä kohti (13 % pareista)

SUMMA SUMMARUM

Linnusto osoittaa, että Puijo on harvinainen luontokeidas aivan asutuksen kainalossa.

Linnusto on runsas ja monipuolinen ja se sisältää erityisiä harvinaisuuksia

PUIJON MAISEMAN JA PUIJON METSÄN EHEYS

(Toistuvasti esillä olleita, aina ajankohtaisia puheenaiheita)

Näkymän ja kaukomaiseman arvostus:

* Puijon profiili ja selänteen metsäisyys,
Kuopion ja Kallaveden seudun tunnuskuva, kansallismaisemaa

Ulkoilu ja virkistys, rakentaminen ja luontoarvot

(urheilu, liikkuminen, reitistö, matkailu ja asuntorakentaminen)

Lähimaiseman ja elinympäristöjen mosaiikin arvostaminen:

* Lehtokeskuksen ydintä. Pienipiirteisyys, erityisyys: rinteiden ja laaksojen varjoiset metsät.

Tavoitteena monipuolinen puuston lajisto ja ikärakenne,
ikäntyvät metsät, lehtojen suojeleminen, lehtipuuston vaaliminen.

Näistä tekijöistä riippuva eliöstö

Puijo sijaitsee niemellä ja se on asutuksen eristämä

- * Luonnollisten ekologien käytävien puute
- * Miten voisimme estää eristyneisyyttä? (rakentamisen puristus: eristävä vaikutus, kulutus, häiriö)
- * Suojelualueet, viherkäytävien merkitys